

หลักคิด ในการ ปฏิรูปประเทศไทย

ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชรว
ราชบัณฑิต

หลักคิด ในการ ปฏิรูปประเทศไทย

ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร
ราชบัณฑิต

โครงการหนังสือดี

หลักคิดในการปฏิรูปประเทศไทย

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์

บรรณาธิการ : ทวีศักดิ์ อุ่่นจิตติกุล

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์.

หลักคิดในการปฏิรูปประเทศไทย.-- กรุงเทพฯ : วศิระ, ๒๕๕๓
๑๖๐ หน้า.

๑. การปฏิรูปสังคม -- ไทย -- แห่งการเมือง.
๒. การปฏิรูปสังคม -- ไทย -- แห่งเศรษฐกิจ.
๓. การปฏิรูปสังคม -- ไทย -- แห่งการศึกษา. ๑. ชื่อเรื่อง.

๓๓๘.๙๕๕๓

ISBN ๙๗๘ ๖๑๖-๙๐๐๗๙-๙-๙

ออกแบบและจัดพิมพ์ โดย

บริษัท วศิระ จำกัด

๒๒/๑๔๓ หมู่ ๖ ซอยวัดกำแพง ถนนพระราม ๒ แขวงสามต้น

เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๙๘-๕๕๕๕, ๐-๒๘๒๔-๔๓๖๓

โทรสาร ๐-๒๔๑๖-๖๐๒๙, ๐-๒๕๗๑-๓๐๑๘

ราคา ๑๒๐ บาท

คำนำสำนักพิมพ์

เหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดในห้วงเวลาขบปีที่ผ่านมา ได้ลุกลามขยายตัวไปสู่สภาพอนาธิปไตยอย่างที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น ส่งผลให้ภาพลักษณ์อันดีงามของประเทศไทยต้องพังพินาศพร้อมกับการสูญเสียความเชื่อมั่นของนานาชาติที่มีต่อประเทศไทย รัฐบาลจึงพยายามแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการปฏิรูปประเทศไทย โดยตั้งคณะกรรมการศึกษาทางการเมืองและแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยมีศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ เป็นประธาน คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน และคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศ โดยมีนายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธาน รวมถึงประกาศเชิญชวนให้คนไทยทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งสั่งสมมายาวนานหลายทศวรรษ จากรัฐบาลหลายยุคหลายสมัย

ในฐานะที่บริษัท วศิระ จำกัด เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และเป็นสำนักพิมพ์ที่มีปณิธานผลิตหนังสือดีมีคุณภาพ โดยดำเนินงานโครงการหนังสือดีเพื่อเป็นอาหารสำหรับความคิดแก่ผู้อ่าน จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ "หลักคิดในการปฏิรูปประเทศไทย" เพื่อสร้างความตื่นตัวให้แก่คนไทยทุกหมู่เหล่า ในการรับรู้ถึงปัญหาของประเทศชาติ และร่วมกันทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีเพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติในระยะยาว

หนังสือ "หลักคิดในการปฏิรูปประเทศไทย" เล่มนี้ เขียนโดย

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีภูมิความรู้รอบด้านอย่าง
แตกฉานในศาสตร์หลายสาขา อาทิ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์
สังคมวิทยา ฯลฯ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ เคยทำงานในตำแหน่ง
สำคัญของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาวิจัยแห่งชาติ กระทรวง
อุตสาหกรรม ฯลฯ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมือง
มานานนับสิบปี และเห็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมายาวนาน
ค่อนข้างตลกรวด หนังสือเล่มนี้จึงเป็นผลงานชิ้นสำคัญอีกเล่มหนึ่งของ
ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ที่มีคุณค่าเป็นอเนกอนันต์ต่อสังคมไทย
เพราะ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ได้ใช้สมาธิกับการทบทวนพลัง
ความคิดจากความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาตลอดชีวิต
กลั่นกรองจนตกผลึกเป็นหลักคิดที่มีคุณค่ามหาศาล ซึ่งเปี่ยมล้น
ด้วยสาระที่ทวนความคิดกระแสหลักอย่างท้าทายและแหลมคมยิ่ง
บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ภายใต้สภาพการณ์แห่งความ
เป็นจริง โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
มาเป็นข้อพิจารณา เพื่อลบมายาภาพที่ยังฝังแน่นในความคิดของ
คนทั่วไปซึ่งยังคงคอยหลอกหลอนให้ผู้คนทั้งหลายต้องตกอยู่ใน
วังวนแห่งความคิดที่ไร้ทางออกและไร้จุดหมาย หลักคิดที่ถูก
จุดประกายขึ้นมาในครั้งนี้จะช่วยส่องทางให้การปฏิรูปประเทศไทย
มีความเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ โดยมีสันติสุขเป็นเป้าหมายสำคัญ

บริษัท วศิระ จำกัด จึงมีความภาคภูมิใจที่ได้ผลิตหนังสือดี
ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองในปัจจุบัน

บริษัท วศิระ จำกัด

๑ สิงหาคม ๒๕๕๓

คำนำผู้เขียน

เหตุการณ์ไม่สงบในกรุงเทพมหานครและในบางจังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งมุ่งล้มล้างรัฐบาลโดยการระดมมวลชนมากดดันและเรียกร้องในทางการเมืองที่อ้างความปรารถนาในประชาธิปไตย อีกทั้งความเป็นธรรมในสังคม เป็นเหตุผลภายนอกได้สร้างความสับสนในทางการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเศรษฐกิจในพระนครหลวง ในขอบเขตที่กว้างขวาง. เมื่อความสงบกลับคืนมาหลายภาคส่วนของสังคมไทย ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปรากฎการณ์ที่รุนแรงดังกล่าวเกิดขึ้นจากความบกพร่องในหลายด้านที่สั่งสมอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน โดยมีได้รับความดูแลแก้ไข ทั้งในทางการเมือง, ในทางเศรษฐกิจและในทางสังคม, ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการเติบโตขยายตัวและเปลี่ยนแปลงภายใต้โลกาภิวัตน์. ดังนั้น จึงถึงเวลาที่สมควรจะต้องมี "การปฏิรูปประเทศไทย" เพื่อขจัดข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เมืองไทยสามารถพัฒนาต่อไปอย่างราบรื่น, เข้มแข็งและมั่นคง.

ในส่วนของรัฐบาลซึ่งให้น้ำหนักในทางการเมืองเป็นพิเศษนั้น ได้มองเห็นว่า "การปฏิรูปประเทศไทย" เป็นมาตรการที่จะลดความขัดแย้งภายในสังคมได้ ซึ่งจะทำให้การเมืองของไทยภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพมากขึ้นทั้งในระยะ

สั้นและในระยะยาว. การที่รัฐบาลระบุให้ "การปฏิรูปประเทศไทย" เป็นส่วนหนึ่งของ "แผนการปรองดองแห่งชาติ" ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจที่สับสนว่ารัฐบาลจะใช้ "การปฏิรูปฯ" เป็นมาตรการในการ "ปรองดอง" กับฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่กำลังบังคับใช้กฎหมายดำเนินคดีกับกลุ่มผู้ก่อการไม่สงบอย่างจริงจัง.

แม้ว่าในภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมไทยส่วนใหญ่จะเห็นว่า "การปฏิรูปประเทศไทย" ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับ "การปรองดอง" ก็ตาม, หากก็ยอมรับกันว่าปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจและสังคมซึ่งยังขจัดไม่หมดสิ้น เป็นที่มาของความขัดแย้งในสังคมไทย ที่ได้มีการฉวยโอกาสนำมาใช้ในการปลุกระดมทางการเมืองเพื่อทำลายความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือของรัฐบาล. ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ข้อเสนอให้มี "การปฏิรูปประเทศไทย" เพื่อขจัดปัญหาพื้นฐานดังกล่าว จึงได้รับความสนับสนุนอย่างค่อนข้างกว้างขวาง แม้จะตระหนักดีว่าการนั้นอาจต้องใช้เวลาค่อนข้างมากกว่าที่พอจะมองเห็นผลสำเร็จ.

ปัญหาพื้นฐานดังกล่าว แม้จะให้ความสำคัญไปที่ความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจในสังคมไทย หากก็รวมไปถึงปัญหาที่ปฏิเสธไม่ได้อื่นๆ อาทิ ความไม่เป็นธรรมของการใช้อำนาจรัฐ, การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, การละเมิดสิทธิมนุษยชน, และการเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลอันไม่เป็นความจริงผ่านสื่อต่างๆ. กล่าวโดยความเป็นจริง หลายฝ่ายใคร่ที่จะได้เห็น "การปฏิรูป" ประเทศไทยในอีกหลายๆ เรื่อง แม้กระทั่งเรื่องของการแก้ไขปัญหาการจราจรและการขนส่ง และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ.

รัฐบาลมีเจตจำนงที่จะให้ประชาชนในทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่อง "การปฏิรูปประเทศไทย" โดยให้มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานทำหน้าที่ประมวลความคิดเห็นให้เป็นระบบ ตลอดจนพิจารณาคัดกรองให้ได้มาซึ่งสาระสำคัญที่สะท้อนความปรารถนาของสาธารณชนร่วมกัน ซึ่งตรงนี้เองที่อาจนำไปสู่การใช้คำว่า "การปรองดองแห่งชาติ" (national reconciliation) ที่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำ (semantics) เพราะคำว่า "การปรองดอง" ธรรมดาจะใช้ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น โดยให้ระงับด้วยความออมชอมหรือความประนีประนอมระหว่างผู้ขัดแย้ง, ซึ่งคงจะมีใช้ในกรณีของ "การปฏิรูปประเทศไทย".

การเขียนหนังสือเล่มนี้เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องปัญหาของบ้านเมืองอย่างต่อเนื่องกับอาจารย์ทวีศักดิ์ อุ้นจิตติกุล ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่พ้นจากประเด็นว่าด้วย "การปฏิรูปประเทศไทย". เรามีความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะตรงกันว่า แม้ว่าหลายสิ่งหลายอย่างในเมืองไทยสมควรที่จะได้รับ "การปฏิรูป" ก็ตาม หากประเด็นที่มีความโดดเด่นและจำเป็นจะต้องมี "การปฏิรูป" อย่างแน่นอน ก็มีอยู่เพียง ๓ เรื่องสำคัญ คือ เรื่องบทบาทและขอบเขตของ "ประชาธิปไตย", เรื่องความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและทางสังคม และเรื่องการศึกษาเพื่อความถูกต้องในหลักคิด.

อาจารย์ทวีศักดิ์ มีความคิดเห็นตรงกับผมว่า คำว่า "ประชาธิปไตย" ที่เข้าใจกันในเมืองไทยมีความสับสนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งแม้กระทั่งฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิงทั้งในพฤติกรรมและใน

จิตวิญญาณ ต่างก็ยังใช้คำว่า "ประชาธิปไตย" เป็นเป้าหมายของกระบวนการ, และทั้งๆ ที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งและได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นในสภาผู้แทนราษฎร, อีกทั้งได้ผ่านขั้นตอนการเข้าดำรงตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ, ก็ยังได้รับการกล่าวหาว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่ชอบธรรม. ปรากฎการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเมืองไทยมีปัญหาในเชิง "semantics" ด้วยเช่นกัน.

อีกประเด็นหนึ่งในเรื่องของ "ประชาธิปไตย" ที่อาจารย์ทวีศักดิ์ฯ มีทัศนะที่สอดคล้องกับผม ก็คือในขณะที่ดูเหมือนจะมีความพยายามจากฝ่ายต่างๆ ที่จะแก้ไขปัญหาของเมืองไทย ด้วยการแสวงหามาตรการที่จะเพิ่มความเข้มข้นให้แก่ "ประชาธิปไตย" ของไทย, เป็นสิ่งที่น่าสนใจหรือไม่ว่า บางทีปัญหาของไทยเราอาจจะเนื่องมาจากการที่ "กติกาดemocracy" ที่พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ อาจจะเกินขีดความสามารถของสังคมไทยเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะพึงปฏิบัติได้ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือความปั่นป่วนที่ทำลายทั้งสันติสุขและสามัคคีธรรม.

ในประเด็นสุดท้ายก็คือ การตรวจสอบเพื่อความแน่ใจว่าเป็นความจริงหรือไม่เพียงใดที่จะสันนิษฐานว่า "เป้าประสงค์" (end) ของประชาธิปไตยไทยคือสิ่งที่เรียกว่า "ประชาธิปไตย" ไม่ว่าความเข้าใจในความหมายของคำดังกล่าวจะตรงกันหรือไม่, จนถึงขั้นที่ประกาศความพร้อมที่จะพลีชีพเพื่อธำรงรักษาเอาไว้จนถึงที่สุด. ผมได้พยายามเสนอแนะให้อาจารย์ทวีศักดิ์ฯ ลองพิจารณาดูว่าความปรารถนาของชาติไทย (national aspiration) ตั้งแต่โบราณกาลมาจนกระทั่งปัจจุบันมิใช่ "ความสันติสุขและสามัคคีธรรม" หรือ.

สำหรับเรื่องความไม่เป็นธรรมในทางเศรษฐกิจ ซึ่งผมมองเห็นมาโดยตลอดว่าเรื่องสำคัญที่มักจะถูกลืมมองข้ามไป ก็คือความเป็นธรรมของการวิภาคผลประโยชน์ ซึ่งได้แก่การแบ่งสรร "มูลค่าเพิ่ม" (value-added) แก่บรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้าง "มูลค่าเพิ่ม" (the just sharing of value-added) อันเป็นหลักการที่สำคัญของความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ และบังเอิญเป็นจุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของประเทศไทย. ประเด็นดังกล่าวนี้แตกต่างไปจากเรื่องความไม่เท่าเทียมในฐานะเศรษฐกิจของบุคคลแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก.

ในเรื่องของความไม่เป็นธรรมในทางสังคม อาจารย์ทวิศักดิ์ อุ่นจิตติกุล มีความรู้สึกไปในทางเดียวกับผมว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมมากไปกว่าการพยายามใช้ "มาตรฐานเดียว" ในการปฏิบัติต่อปัจเจกบุคคลและบุคคลกลุ่มต่างๆ. ทั้งนี้เพราะแต่ละบุคคลและแต่ละกลุ่มบุคคลมีความผิดแผกแตกต่างกันไป จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการปฏิบัติใน "มาตรฐาน" ที่ไม่เหมือนกัน, ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นกรอบความคิดที่ขัดแย้งกับกระแสหลักในปัจจุบัน.

แต่ปรากฏการณ์ที่จะต้องยอมรับว่ามีความไม่เป็นธรรมทางสังคมสูงสุดก็คือ "ความเสียเปรียบ" ของ "ผู้ที่ย่ำแย่กว่า" (underprivileged) กล่าวคือคนยากจน, คนมีการศึกษาน้อย, และคนที่ปราศจาก "ต้นทุนในทางสังคม" ในการแสวงหาความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรม, ดังจะเห็นว่าเกือบทั้งหมดของผู้ต้องขังคดีอาญาในเรื่องนี้จำเป็นบุคคลกลุ่มดังกล่าว. สาเหตุของเรื่องนี้มิได้

อยู่ที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ, ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, หลักการหรือระเบียบปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งยืนยันอย่างหนักแน่นว่าบุคคลสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง, หากเป็นปัญหาว่าด้วยความ "ด้อย" ของบุคคลและกลุ่มบุคคลในด้านต่างๆ ข้างต้น. อาจารย์ทวีศักดิ์ฯ และผมมีความเห็นร่วมกันว่า "การปฏิรูปประเทศไทย" จะต้องแก้ความบกพร่องในเรื่องดังกล่าวนี้ให้จงได้.

สำหรับเรื่องสุดท้ายที่จะรวมอยู่ใน "การปฏิรูปประเทศไทย" อันจะขาดเสียมิได้ก็คือเรื่อง "การปฏิรูปการศึกษา" ซึ่งแม้จะได้รับความเอาใจใส่จากทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือจากภาครัฐ มาเป็นเวลาช้านาน ก็ยังไม่สนองความมุ่งหมายของสังคมอย่างตรงประเด็นและมีประสิทธิผล. จุดอ่อนในเรื่องนี้ก็คือ "การปฏิรูปการศึกษา" ได้มองข้ามความสำคัญของสิ่งที่ถือว่าเป็น "แก่น" ของการศึกษา ซึ่งก็คือ การทำให้คนไทยเป็น "ผู้ที่มีการศึกษา" (educated). การ "มีการศึกษา" หมายถึงการมี "หลักคิด" ที่ถูกต้องในเรื่องต่างๆ เพราะหาก "หลักคิด" ไม่มีความถูกต้องเสียแล้ว สิ่งต่างๆ ที่ตามมาก็ผิดหมด. ผมมีความเห็นที่ชัดเจนว่า สาธารณชนคนไทยในปัจจุบันมี "หลักคิด" ในเรื่องต่างๆ อันไม่ถูกต้อง จึงนำไปสู่ความปั่นป่วนและความเสื่อมโทรมของสังคม. "การปฏิรูปการศึกษา" ได้ล้มเหลว และจะยังคงล้มเหลวต่อไป ตราบที่ยังมิได้ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังความถูกต้องใน "หลักคิด", ซึ่งเช่นเดียวกันมีความแตกต่างไปจากคำว่า "การคิดเป็น" หรือ "การสอนให้รู้จักคิด", ผมขอเน้นว่าสิ่งที่ต้องการคือ "ความถูกต้องในหลักคิด". ในเรื่องนี้ อาจารย์ทวีศักดิ์ฯ

ถามผมว่า สิ่งนี้จะเอามาจากไหน ซึ่งผมก็บอกว่า "หลักคิดที่ถูกต้อง" ในทุกๆ เรื่องปรากฏอยู่ในคำสั่งสอนของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ธรรมะในพระพุทธศาสนา. นอกจากนี้ สำหรับคนไทยก็ยังมีชุดคติที่มีสุภาพษิตไทยที่ใช้ในการอบรมสั่งสอน "หลักคิด" ให้แก่สังคมไทยมาแต่โบราณกาล.

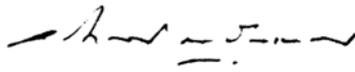
ผมถือว่าหนังสือเล่มนี้เป็นการตอบสนองการเชื้อเชิญของรัฐบาลที่ปรารถนาจะให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้แสดงข้อคิดและความเห็นเกี่ยวกับ "การปฏิรูปประเทศไทย" ด้วยเห็นว่าภารกิจดังกล่าวนี้มีใช่เป็นภารกิจของบุคคลผู้ใด หรือกลุ่มบุคคลใดโดยเด็ดขาด หากเป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน.

ทัศนคติที่ได้แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ มีหลายประเด็นที่อาจจะไม่สอดคล้องกับแนวความคิดกระแสหลัก, ซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างจะเป็นเครื่องช่วยปลุกจิตสำนึกของสาธารณชนคนไทยให้มีความสนใจที่จะพิจารณาปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับสังคมไทยโดยรอบด้าน. ในทัศนะของผมนั้น หากสิ่งใดมีปัญหาซ้ำซาก แม้จะได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหานั้นๆ อย่างเต็มกำลังสักเท่าใด, เช่นในเรื่องของประชาธิปไตย และเรื่องการศึกษาของชาติ, สิ่งที่ยังกระทำก็คือการทบทวน "หลักคิด" ในเรื่องดังกล่าวว่ามีความถูกต้องหรือไม่อย่างไร.

ในกรณีที่ข้อคิดและความเห็นในหนังสือเล่มนี้ได้รับความสนใจว่ามีลักษณะที่ทำทลายแนวความคิดกระแสหลัก, และเช่นนั้นใคร่จะได้รับความรอบข้อคิดและความเห็นเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวพันกัน, ผมก็ขอแนะนำให้อ่านหนังสือของผมบางเล่ม อาทิ

"ความรู้เรื่องเมืองไทย-เพื่อรู้จักประเทศไทย เข้าใจสังคมไทย และ
ตระหนักในความเป็นไทย", "ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ-ฐานราก
ของถนนสู่ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์", "ปฏิรูปการศึกษา-แนวคิด
และข้อเสนอแนะ" และ "เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย".

สำหรับท่านผู้อ่านซึ่งมีเวลาน้อยที่จะอ่านหมดทั้งเล่ม, หรือ
มีความประสงค์ใคร่ที่จะได้ทราบเสียตั้งแต่เปิดหนังสือเล่มนี้ ว่า
โดยสรุปแล้วมีสาระสำคัญประการใดบ้าง, ขอได้พลิกไปอ่านบทที่ ๕
"ฟ้าหลายสีภายหลังการปฏิรูปประเทศไทย" ซึ่งเป็นบทสรุปเสียก่อน
ได้เลย.

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์

ราชบัณฑิต

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	๓
คำนำผู้เขียน	๕
บทที่ ๑ สาเหตุและขอบเขตของการปฏิรูปประเทศไทย	๑๕
บทที่ ๒ การกระชับพื้นที่ประชาธิปไตย	๓๗
- ความหมายของ "ประชาธิปไตย"	๔๗
๑. รูปแบบของรัฐบาล หรือ การปกครอง	๔๘
๒. หลักการในการปกครอง	๕๒
"สิทธิ" ๓ ประการที่อาจมีปัญหาค้นนำไปสู่ ความขัดแย้งในสังคม	๕๕
๓. ทศนคติและพฤติกรรม	๗๐
- ขีดความสามารถของสังคมไทยในการใช้ และอนุรักษ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	๗๒
- "ประชาธิปไตย" คือ "เป้าประสงค์" หรือ "วิถีทาง" ของสังคม	๗๔
บทที่ ๓ ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม	๗๗
- ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม	๗๙
- มาตรการ "เยียวยา" สำหรับดูแลแก้ไข "ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม"	๘๗
บทที่ ๔ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อความถูกต้องในหลักคิด	๑๐๕
บทที่ ๕ ฟ้ำหลายสีภายหลังการปฏิรูปประเทศไทย	๑๒๗
หนังสือที่ ดร. วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ แนะนำให้อ่าน ประกอบหนังสือเล่มนี้	๑๕๓
ประวัติผู้เขียน	๑๕๙

บทที่ ๑

สาเหตุและขอบเขต
ของการปฏิรูปประเทศไทย